

Nr 85.

Av herr Nilsson i Kristinehamn m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till understöd åt folkbiblioteksväsendet.

Sedan 1949 föreligger från folkbibliotekssakkunniga betänkande och förslag till en omfattande upprustning av det svenska folkbiblioteksväsendet. På grund av rådande ekonomiska förhållanden har Kungl. Maj:t icke ansett sig kunna förelägga riksdagen förslag i anledning av utredningen. Under och efter kriget har emellertid en väldig utveckling skett inom folkbiblioteken. Antalet boklån har ökat i knappast motsedd omfattning, och även folkbildningsverksamhetens intensifiering har ställt allt större krav på vårt folkbiblioteksväsen.

Det är uppenbart att det statliga stöd som ges biblioteken efter grunder som fastställdes i början av 30-talet icke är tillräckligt i våra dagar. Kommunerna ha visserligen genom ökade anslag trätt emellan, men detta har skett ytterst ojämnt. Framför allt har landsbygden blivit lidande på att statligt stöd icke givits i tillräcklig omfattning.

Av årets statsverksproposition framgår att man för nästa budgetår icke ens kan räkna med att de knappa statsbidragens realvärde upprätthålles. I en sammanställning i slutet av åttonde huvudtiteln redogöres för de förändringar, som skett inom huvudtiteln i förhållande till föregående budgetår. För hela huvudtiteln uppgår anslagsökningen till 28,3 %. Vad posten Understöd till folkbiblioteksväsendet angår, har denna uppräknats med endast 11,1 %. Då de utgifter, som skola bestridas med sistnämnda anslag, till största delen utgöras av kostnader för bokinköp och personal och dessa stigit, personalkostnaderna med 20 % och bokinköpskostnaderna med minst 30 % (35 % enligt åttonde huvudtiteln s. 481), innebär Kungl. Maj:ts förslag en påtaglig standardsänkning för folkbiblioteksväsendet eller ett överflyttande till kommunerna av utgifter, som nu bestridas av statsverket.

Anslagsförsämringen är särskilt framträdande i fråga om följande understöd:

1. *Folk-, studiecirkel-, sjukhus-, truppförbands- och sjömansbibliotek.* Flertalet understöd utgå i proportion till de lokala bidragen och stiga automatiskt med ökade bidrag från huvudmannens sida. Någon försämring av läget inträder alltså ej, om huvudmännen ta hänsyn till de ökade omkostnaderna. Svårigheter uppstå först om maximum för statsunderstödet uppnås. För *folkbiblioteken* föreligger ett sådant maximum: statsunderstödet kan uppgå till högst 10 000 kronor per kommun. Skolöverstyrelsen har före-

slagit en höjning till 12 000 kronor för att proportionerna mellan statens och kommunernas andel i kostnaderna icke skola förskjutas. Överstyrelsen har beräknat kostnaderna för en dylik till 20 % begränsad höjning av maximum till 200 000 kronor.

Understöden till *sjukhusbiblioteken* äro vidare maximerade till kronor 1: 50 per sängplats. Överstyrelsen har även här föreslagit en höjning med 20 % till kronor 1: 80. Kostnadsökningen har beräknats till 11 000 kronor.

De verkliga kostnaderna för biblioteksverksamheten vid sjukvårdsinrättningarna ha av folkbibliotekssakkunniga beräknats till 12 kronor per sängplats vid 1948 års prisnivå. Understöden till *truppförbandsbiblioteken* äro maximerade till 1 500 kronor per truppförband. Överstyrelsen har föreslagit en omläggning av grunderna för understöden i enlighet med folkbibliotekssakkunnigas förslag. En höjning av maximibeloppet till 1 800 kronor eller med 20 % borde under alla förhållanden genomföras. Detta sistnämnda alternativ är emellertid icke upptaget i överstyrelsens förslag. Kostnaden för en dylik höjning av maximum är beräknad till 20 000 kronor.

2. *Skolbibliotek.* Även i fråga om folkskolebiblioteken föreligger ett anslagsmaximum, som är så lågt som 1 000 kronor. En höjning av detta maximum är motiverad inte endast av inflationsgrunder utan framför allt av den nya kommunindelningen, som medför, att ett betydligt ökat antal bibliotek kommer att beröras av maximum. Vid sammanslagning av fyra kommuner, som tidigare haft vardera 400 kronor i statsunderstöd, skulle alltså den nya kommunen erhålla endast 1 000 kronor i understöd mot tidigare 1 600 kronor för delkommunerna, trots att de kommunala bidragen äro oförändrade eller sannolikt ökade. Förhållandet är så mycket betänkligare, som skolbibliotekens upprustning är ytterst angelägen och föranlett överstyrelsen att såsom första alternativ föreslå ett genomförande av skolbiblioteksreformen i dess helhet. Som andra alternativ har överstyrelsen föreslagit en höjning av maximum till 5 000 kronor. Att denna höjning skulle medföra en ökning av statsunderstöden jämväl till kommuner, som icke beröras av kommunindelningen, kan icke anses obilligt i betraktande av det nyss nämnda behovet av upprustning. Kostnadsökningen för detta alternativ beräknas till 200 000 kronor.

Understöden till bibliotek vid kommunala flickskolor, folkhögskolor m. fl. äro maximerade till 300 kronor per skola. En höjning av detta maximum med 20 % skulle medföra en kostnadsökning av 17 500 kronor.

3. *Bibliotekskurser.* Kungl. Maj:t har icke upptagit överstyrelsens förslag om förlängning av biblioteksskolan till nio månader och kursavgifternas slopande. Av kostnadsskäl skall ej heller här göras något yrkande i denna riktning. Under de senaste åren har emellertid överstyrelsen kunnat anordna en fjortondagars kurs för folkbibliotekarier per år. Vid den senaste kursen anmälde sig över 100 deltagare, men deltagarantalet måste av ekono-

miska skäl begränsas till 22. För nästa år begär överstyrelsen tre kurser. Motiveringen är det starkt ökade utbildningsbehovet i samband med kommunsammanslagningen. För att fullt understöd skall utgå till bibliotek som ha mer än 400 kronor i ortsbidrag, måste bibliotekarien ha erforderlig kompetens, vilket erhålles genom deltagande i kurs av här förevarande slag. Genom kommunsammanslagningen har antalet bibliotek med mer än 400 kronor i ortsbidrag starkt ökat. Avsaknaden av bibliotekarie med erforderlig kompetens är särskilt kännbar för bibliotek, som ansöka om mer än 2 000 kronor i statsunderstöd. Fyller bibliotekarien icke kompetenskraven kan nämligen statsunderstöd över 2 000 kronor icke beviljas. Även denna kategori har starkt ökat till följd av kommunsammanslagningen. Om icke ökade utbildningsmöjligheter komma till stånd, komma alltså de fördelar, som den nya kommunindelningen medför för biblioteksväsendet, att äventyras. Om tre kurser skulle anordnas i stället för en, blir merkostnaden med det beräkningssätt Kungl. Maj:t använt ($2 \times 6\,700 =$) 13 400 kronor.

4. *Sigtunastiftelsens bibliotek.* Överstyrelsen har föreslagit en anslagsökning med 1 000 kronor för undvikande av alltför kraftig standardsänkning.

Ovan har exemplifierats hur i några avseenden folkbiblioteksväsendet skulle komma att få vidkännas en avsevärd standardsänkning därest icke åtminstone vad skolöverstyrelsen föreslagit i anslagsavseende godtages. En justering av de maximeringsregler, som fastställdes i början på trettioalet, måste i dagens läge anses som ett synnerligen rimligt krav. Härutöver inskränka vi oss till att hemställa om bifall till överstyrelsens förslag om anslag till tre bibliotekskurser.

Med hänvisning till det anförda hemställes alltså,

att maximum för statsbidrag i ovan angivna avseenden höjes och att ifrågakvarande anslag följaktligen i enlighet med överstyrelsens beräkningar höjas med ($200\,000 + 11\,000 + 20\,000 + 200\,000 + 17\,000 + 1\,000 =$) 449 500 kronor
 samt att anslag beviljas till ytterligare två bibliotekskurser med ($2 \times 6\,700 =$) 13 400 kronor.

Stockholm i januari 1952.

Gustaf Nilsson,
 Kristinehamn.

Margit Vinge.

Olof Hammar.